

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

درس : یادگیری ماشین

استاد : خانم دکتر زرین بال ماسوله

موضوع : Similarity Measures in ML

دانشجو : فرزاد محسنی

مقطع : کارشناسی ارشد

رشته تحصیلی : مهندسی آیتی

کد دانشجویی :

دانشگاه : صنعتی امیرکبیر

Method -----	Page
Cosine Similarity -----	3
Euclidean Distance -----	5
Pearson Correlation Coefficient -----	7
Jaccard Similarity -----	9
Mahalanobis Distance -----	11
Manhattan Distance -----	13
Sørensen–Dice Coefficient -----	15
Hamming Distance -----	17
Minkowski Distance -----	19
Spearman Correlation -----	21
Chebyshev Distance -----	23
Bray-Curtis Similarity / Distance -----	25
Canberra Distance -----	27
Jensen-Shannon Distance -----	29
Kullback–Leibler Divergence (KL Divergence) -----	31

Cosine Similarity

تعریف: معیاری برای سنجش زاویه بین دو بردار در فضای n بعدی است، بدون توجه به اندازه بردارها.

به عبارت ساده:

- اگر دو بردار هم جهت باشند، شباهت آنها ۱ خواهد بود (کاملاً مشابه)
- اگر زاویه ۹۰ درجه باشد، شباهت صفر است (کاملاً نامرتبط)
- اگر برخلاف جهت باشند، مقدار منفی خواهد شد (کاملاً مخالف)

کاربردها :

- پردازش زبان طبیعی (NLP)
 - اندازه گیری شباهت بین اسناد یا جملات
 - مقایسه بردارهای TF-IDF
 - بررسی شباهت بین کلمات (word embeddings)
- سیستم‌های توصیه‌گر
 - پیدا کردن کاربران یا آیتم‌های مشابه
 - مقایسه رفتار کاربران بر اساس الگوهای رفتاری
- خوشه‌بندی (Clustering)
 - برای متون یا داده‌های برداری در فضاهای برداری نرمال شده
 - تشخیص کپی یا سرقت ادبی
 - مقایسه اسناد یا متن‌ها از لحاظ محتوا

ویژگی‌ها :

- مستقل از بزرگی بردار هاست
- سریع و محاسباتی سبک
- مناسب برای داده‌های با بعد بالا (مثل متن‌ها)

$$\text{Cosine Similarity} = \frac{\vec{A} \cdot \vec{B}}{\|\vec{A}\| \cdot \|\vec{B}\|}$$

• ضرب داخلی دو بردار $\vec{A} \cdot \vec{B}$

• طول یا نُرم بردار ها $\|\vec{B}\|$ و $\|\vec{A}\|$

مراحل محاسبه :

فرض کن دو بردار A و B داریم :

• ضرب داخلی (dot product) بین A و B رو حساب کن.

• نُرم (طول) هر کدام از بردار ها رو محاسبه کن.

• مقدار ضرب داخلی رو تقسیم بر حاصل ضرب طول ها کن.

Example:

$$A = (1, 2, 3)$$

$$B = (4, 5, 6)$$

$$A \cdot B = 1 \times 4 + 2 \times 5 + 3 \times 6 = 32$$

$$|A| = \sqrt{1^2 + 2^2 + 3^2} = \sqrt{14}$$

$$|B| = \sqrt{4^2 + 5^2 + 6^2} = \sqrt{77}$$

$$\text{Cosine Similarity} = \frac{32}{\sqrt{14} \cdot \sqrt{77}} \approx 0.9746$$

يعنى بردار ها بسيار شبیه هستند

Euclidean Distance

- فاصله اقلیدسی فاصله مستقیم (خط راست) بین دو نقطه در فضای n بعدی است.
- این متریک ساده ترین و رایج ترین روش برای اندازه گیری فاصله بین دو نقطه است، دقیقاً مثل اندازه گیری با خط کش در هندسه.

کاربرد ها :

- الگوریتم KNN (نزدیک ترین همسایه ها)
- خوشه بندی (مانند K-Means)
- مقایسه تصاویر یا ویژگی ها
- تشخیص ناهنجاری (Anomaly Detection)
- طبقه بندی داده های عددی در فضای برداری

ویژگی ها :

- ساده و قابل فهم
- مناسب برای داده های پیوسته (عددی)
- به مقیاس ویژگی ها حساسه - بهتره داده ها نرمال سازی یا استاندارد سازی بشن

برای دو نقطه :

$$\mathbf{A} = (A_1, A_2, \dots, A_n)$$

$$\mathbf{B} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

$$Euclidean\ Distance = \sqrt{(A_1 - B_1)^2 + (A_2 - B_2)^2 + \dots + (A_n - B_n)^2}$$

یا بصورت خلاصه :

$$d(\mathbf{A}, \mathbf{B}) = \sqrt{\sum_{i=1}^n (A_i - B_i)^2}$$

مراحل محاسبه :

- از هر مؤلفه‌ی متناظر دو بردار، تفریق بگیر
- تفریق‌ها را به توان ۲ برسان
- همه را با هم جمع کن
- از مجموع، جذر بگیر

Example:

$$\mathbf{A} = (1, 2)$$

$$\mathbf{B} = (4, 6)$$

$$Euclidean\ Distance = \sqrt{(1 - 4)^2 + (2 - 6)^2} = \sqrt{9 + 16} = \sqrt{25} = 5$$

Pearson Correlation Coefficient

تعريف: ضریب همبستگی پیرسون (Pearson) میزان همبستگی خطی بین دو متغیر را اندازه‌گیری می‌کند.

مقدار آن بین -1 تا 1 است :

- +1 → رابطه کاملاً خطی و مستقیم
- 0 → هیچ رابطه خطی
- -1 → رابطه کاملاً خطی و معکوس

کاربرد ها :

- تحلیل همبستگی در داده های آماری
- سیستم های توصیه‌گر (بررسی شباهت کاربران)
- یادگیری ماشین برای بررسی رابطه بین ویژگی ها
- بررسی اثربخشی دارو یا مداخله در علوم پزشکی
- فیلترسازی مشارکتی (Collaborative Filtering)

ویژگی ها :

- مناسب برای بررسی روابط خطی
- فقط همبستگی خطی را بررسی می‌کند، نه غیرخطی
- به مقیاس و داده های پرت حساس است

برای دو مجموعه داده :

$$A = (A_1, A_2, \dots, A_n)$$

$$B = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (A_i - \bar{A})(B_i - \bar{B})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (A_i - \bar{A})^2} \cdot \sqrt{\sum_{i=1}^n (B_i - \bar{B})^2}}$$

که در آن :

- \bar{A} و \bar{B} میانگین های مجموعه های A و B هستند.
- صورت کسر، کواریانس بین A و B است.
- مخرج کسر، حاصل ضرب انحراف معیار دو مجموعه است.

مراحل محاسبه :

- محاسبه میانگین هر مجموعه
- محاسبه تفاضل هر عضو از میانگین خود
- محاسبه حاصل ضرب تفاضل ها
- تقسیم مجموع آن بر حاصل ضرب انحراف معیار دو مجموعه

Example :

$$A = (1, 2, 3) \quad , \quad B = (1, 5, 7)$$

$$\bar{A} = 2 \quad , \quad \bar{B} \approx 4.33$$

$$r = \frac{(1-2)(1-4.33) + (2-2)(5-4.33) + (3-2)(7-4.33)}{\sqrt{(1-2)^2 + (2-2)^2 + (3-2)^2} \cdot \sqrt{(1-4.33)^2 + (5-4.33)^2 + (7-4.33)^2}}$$

$$r \approx \frac{3.33 + 0 + 2.67}{\sqrt{2} \cdot \sqrt{20.67}} \approx 0.981$$

Jaccard Similarity

تعریف: شباهت جکارد معیاری برای اندازه گیری میزان اشتراک بین دو مجموعه است. این معیار اندازه اشتراک نسبت به اندازه اجتماع دو مجموعه را نشان می دهد.

مقدار دهی :

- اگر هیچ اشتراکی وجود نداشته باشد \rightarrow شباهت = ۰
- اگر هر دو مجموعه یکسان باشند \rightarrow شباهت = ۱
- دامنه این معیار از ۰ تا ۱ است

کاربرد ها :

- مقایسه اسناد (Document Similarity)
- سیستم های پیشنهاددهنده (Recommender Systems)
- خوشه بندی داده های متنی یا دسته ای
- مقایسه پروفایل های کاربران در شبکه های اجتماعی
- پردازش تصویر (برای تطبیق ناحیه ها)

ویژگی ها :

- بسیار مناسب برای داده های مجموعه ای یا باینتری
- نادیده گرفتن فروانی یا وزن عناصر
- نسبت به اندازه مجموعه ها حساس است

برای دو مجموعه A و B ، فرمول شbahت جکارد به صورت زیر است:

$$\text{Jaccard Similarity} = \frac{|A \cap B|}{|A \cup B|}$$

مراحل محاسبه :

- اشتراک دو مجموعه را پیدا کن: عناصر مشترک
- اجتماع دو مجموعه را پیدا کن: همه عناصر غیرتکراری
- تعداد عناصر اشتراک را بر تعداد عناصر اجتماع تقسیم کن

Example :

$$A = \{1, 2, 3\}, \quad B = \{2, 3, 4, 5\}$$

$$A \cap B = \{2, 3\} \Rightarrow |A \cap B| = 2$$

$$A \cup B = \{1, 2, 3, 4, 5\} \Rightarrow |A \cup B| = 5$$

$$\text{Jaccard Similarity} = \frac{2}{5} = 0.4$$

Mahalanobis Distance

تعريف:

- فاصله ماهالانوبیس یک معیار فاصله است که تفاوت بین دو نقطه را با در نظر گرفتن همبستگی بین ویژگی ها (کوواریانس-کوواریانس) اندازه‌گیری می‌کند.
- برخلاف فاصله اقلیدسی که همه ویژگی ها را مستقل و با وزن برابر در نظر می‌گیرد، فاصله ماهالانوبیس به ساختار آماری داده ها (پراکندگی و همبستگی بین ویژگی ها) توجه می‌کند.

کاربرد ها:

- تشخیص ناهنجاری (Anomaly Detection)
- نقاطی که فاصله زیادی از میانگین دارند اما در نظر گرفتن ساختار داده اهمیت دارد.
- دسته بندی (Classification)
- بهخصوص در الگوریتم هایی مثل Linear Discriminant Analysis (LDA)
- تحلیل چند متغیره
- بررسی شباهت در داده هایی که ویژگی ها با هم همبستگی دارند

ویژگی ها:

- مقیاس ناپذیر نیست: به کمک ماتریس کوواریانس، مقیاس ویژگی ها را خنثی می‌کند
- دقیق‌تر در داده های با همبستگی بالا
- محاسبه‌اش نیاز به معکوس ماتریس کوواریانس دارد (ممکنه سنگین باشه برای داده های بزرگ)

فاصله ماهالانوبیس	فاصله اقلیدسی	ویژگی
نه (همبستگی را لحاظ می‌کند)	بله	نادیده گرفتن همبستگی
استانداردسازی شده درون خودش	حساس	مقیاس ویژگی ها
بله حتی بدون نرمال سازی	بله اگر نرمال سازی شود	مناسب برای داده خام

$$D_M(\vec{x}, \vec{\mu}) = \sqrt{(\vec{x} - \vec{\mu})^T S^{-1} (\vec{x} - \vec{\mu})}$$

که در آن:

• \vec{x} : بردار داده (نقاط‌ای که فاصله‌اش را می‌سنجیم)

• $\vec{\mu}$: میانگین داده‌ها

• S^{-1} : معکوس ماتریس کوواریانس داده‌ها

• T : عملگر ترانهاده (Transpose)

Example:

نقاط داده:

$$\mu = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \end{bmatrix}, \quad x = \begin{bmatrix} 3 \\ 2 \end{bmatrix}$$

ماتریس کوواریانس:

$$S = \begin{bmatrix} 1 & 0.5 \\ 0.5 & 1 \end{bmatrix}$$

محاسبه تفاضل:

$$x - \mu = \begin{bmatrix} 3 \\ 2 \end{bmatrix}$$

محاسبه معکوس ماتریس کوواریانس:

$$S^{-1} = \frac{1}{1 - (0.5)^2} \begin{bmatrix} 1 & -0.5 \\ -0.5 & 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \frac{4}{3} & -\frac{2}{3} \\ -\frac{2}{3} & \frac{4}{3} \end{bmatrix}$$

محاسبه عبارت کامل:

$$D_M(\vec{x}, \vec{\mu}) = \sqrt{(\vec{x} - \vec{\mu})^T S^{-1} (\vec{x} - \vec{\mu})} = \sqrt{\begin{bmatrix} 3 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \frac{4}{3} & -\frac{2}{3} \\ -\frac{2}{3} & \frac{4}{3} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 3 \\ 2 \end{bmatrix}} = \sqrt{\begin{bmatrix} 3 & 2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 2 \\ 0.333 \end{bmatrix}}$$

$$= \sqrt{3 \cdot 2 + 2 \cdot 0.333} = \sqrt{6.666} \approx 2.58$$

نتیجه: فاصله ماهالانوبیس بین نقطه $(3, 2) = x$ و میانگین $(0, 0) = \mu$ با در نظر گرفتن ساختار کوواریانس، تقریباً برابر است:

$D_M \approx 2.58$

Manhattan Distance

تعريف:

- فاصله منهتن مجموع قدر مطلق تفاوت‌ها بین مؤلفه‌های متناظر دو بردار است.
- بهش می‌گن «منهتن» چون مثل حرکت در خیابان‌های شبکه‌ای هست؛ فقط می‌توانی در راستای محورهای X و Y حرکت کنی، نه مورب.

کاربرد‌ها:

- الگوریتم‌های ساده مثل KNN (وقتی داده‌ها گسسته باشند)
- تشخیص ناهنجاری
- خوشه‌بندی (Clustering)
- مسائل مسیریابی (Pathfinding) در هوش مصنوعی یا گراف‌ها
- تحلیل داده‌هایی که فقط در راستای محورها معنی دار هستند

ویژگی‌ها:

- ساده و سریع در محاسبه
- مناسب برای داده‌های گسسته یا شبکه‌ای
- کمتر تحت تأثیر داده‌های پرت نسبت به اقلیدسی
- برای داده‌های با مقیاس متفاوت، نیاز به نرمال‌سازی دارد

فاصله منهتن	فاصله اقلیدسی	ویژگی
نه	بله	با ریشه‌گیری
کمتر	بله	حساس به پرت‌ها
بله	نه	فقط در راستای محور‌ها

برای دو نقطه:

$$\mathbf{A} = (A_1, A_2, \dots, A_n) , \quad \mathbf{B} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

فرمول فاصله منهتن به صورت زیر است:

$$\text{Manhattan Distance} = \sum_{i=1}^n |A_i - B_i|$$

Example:

$$\mathbf{A} = (1, 2, 3) , \quad \mathbf{B} = (4, 0, 6)$$

$$\text{Manhattan Distance} = |1 - 4| + |2 - 0| + |3 - 6| = 3 + 2 + 3 = 8$$

Sørensen–Dice Coefficient

تعریف:

- ضریب سورنسن-دایس یک معیار برای سنجش شباهت بین دو مجموعه است.
- خیلی شبیه شباهت جکارد هست، با این تفاوت که در فرمولش به اشتراک وزن بیشتری داده می‌شود (ضریب ۲ در صورت کسر).

کاربردها:

- شباهت متون و استناد
- مقایسه فایل‌ها یا رشته‌ها (string similarity)
- تشخیص کپی / سرقت ادبی
- پردازش تصویر (مقایسه نواحی)
- زیست‌اطلاعاتی (Bioinformatics)

دامنه مقدار:

- بین ۰ و ۱
- ۰ → هیچ اشتراکی ندارند
- ۱ → کاملاً یکسان هستند

مراحل محاسبه:

• اشتراک دو مجموعه را پیدا کن: $|A \cap B|$

• اندازه هر مجموعه را جداگانه محاسبه کن: $|A|$ و $|B|$

• فرمول را اعمال کن:

$$\text{Dice}(A, B) = \frac{2 \times |A \cap B|}{|A| + |B|}$$

Example:

$$A = \{1, 2, 3\} , B = \{2, 3, 4, 5\}$$

$$|A \cap B| = 2 , |A| = 3 , |B| = 4$$

$$\text{Dice} = \frac{2 \times 2}{3 + 4} = \frac{4}{7} \approx 0.571$$

Hamming Distance

تعریف:

فاصله همینگ تعداد موقعیت هایی (index ها) را می شمارد که در آن ها دو رشته یا بردار با طول برابر، مقادیر متفاوت دارند.

یعنی:

فاصله همینگ = چند جای رشته اول با رشته دوم فرق دارد؟

کاربرد ها:

- بررسی خطا در داده های باینری (Error detection/correction)
- شبکه های کامپیوتروی و مخابرات
- مقایسه رشته های DNA در بیوانفورماتیک
- الگوریتم های جستجو و تطبیق رشته
- یادگیری ماشین با داده های باینری یا دسته ای

ویژگی ها:

- بسیار ساده و سریع
- فقط با داده های هم طول کار می کند
- مخصوص مقایسه داده های گسسته یا باینری

فرمول:

برای دو رشته یا بردار با طول مساوی:

$$\text{Hamming Distance} = \sum_{i=1}^n [A_i \neq B_i]$$

که در آن:

اگر $[A_i \neq B_i]$ باشد، ۱ در جمع لحاظ می‌شود •

اگر برابر باشند، ۰ لحاظ می‌شود •

شرط مهم:

طول دو رشته یا بردار باید برابر باشد. در غیر این صورت، فاصله همینگ تعریف نمی‌شود. •

Example:

$$A = 1011101 , \quad B = 1001001$$

مقایسه رقم به رقم:

Index	A	B	Different?
1	1	1	✗ No
2	0	0	✗ No
3	1	0	✓ Yes
4	1	1	✗ No
5	1	0	✓ Yes
6	0	0	✗ No
7	1	1	✗ No

Differences at positions 3 and 5 only.

Hamming Distance = 2

Minkowski Distance

تعريف:

- فاصله مینکوفسکی یک فرمول کلی و تعمیم یافته برای اندازه‌گیری فاصله بین دو نقطه در فضای n بعدی است.
- این متریک، یک پارامتر p دارد که بسته به مقدار آن، می‌تواند به فاصله اقلیدسی یا فاصله منهتن یا سایر حالتها تبدیل شود.

کاربردها:

- الگوریتم KNN با فاصله قابل تنظیم
- خوشه‌بندی داده‌ها
- مقایسه نقاط در فضای ویژگی‌ها با انعطاف بالا
- داده‌هایی که ویژگی‌ها نقش متفاوتی دارند

ویژگی‌ها:

- تعمیم یافته و قابل تنظیم
- قابل استفاده در فضاهای با ابعاد بالا
- انتخاب مقدار مناسب p اهمیت زیادی دارد
- نیاز به نرمال‌سازی ویژگی‌ها در صورت تفاوت مقیاس

نوع فاصله‌ای که به دست می‌آید	مقدار p
(Manhattan Distance) فاصله منهتن	$P = 1$
(Euclidean Distance) فاصله اقلیدسی	$P = 2$
(Chebyshev Distance) فاصله چبیشف	$P \rightarrow \infty$

برای دو نقطه:

$$\mathbf{A} = (A_1, A_2, \dots, A_n) , \quad \mathbf{B} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

فاصله مینکوفسکی برابر است با:

$$\text{Minkowski Distance} = \left(\sum_{i=1}^n |A_i - B_i|^p \right)^{\frac{1}{p}}$$

Example:

$$\mathbf{A} = (1, 2) , \quad \mathbf{B} = (4, 6)$$

If $p = 1$: $|1 - 4| + |2 - 6| = 3 + 4 = 7 \Rightarrow \text{Manhattan Distance}$

If $p = 2$: $\sqrt{(1 - 4)^2 + (2 - 6)^2} = \sqrt{9 + 16} = \sqrt{25} = 5 \Rightarrow \text{Euclidean Distance}$

If $p = 3$: $(|1 - 4|^3 + |2 - 6|^3)^{1/3} = (27 + 64)^{1/3} = 91^{1/3} \approx 4.481$

Spearman Correlation

تعريف:

- Spearman Correlation Coefficient (ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن) یک معیار غیرخطی برای اندازه‌گیری همبستگی بین دو متغیر است که بر اساس رتبه‌ی مقادیر عمل می‌کند، نه مقدار عددی خودشان.
- برخلاف Pearson که رابطه‌ی خطی بین دو متغیر را بررسی می‌کند، Spearman بررسی می‌کند که آیا ترتیب (رتبه) داده‌ها با هم هماهنگ است یا نه.

ویژگی‌ها:

- مقدار آن بین $-1+$ و $1-$ است
- $1+ \rightarrow$ رابطه کاملاً صعودی (ترتیب‌ها یکسان)
- $-1- \rightarrow$ رابطه کاملاً نزولی (ترتیب‌ها برعکس)
- $0 \rightarrow$ بدون رابطه یکنواخت

کاربرد‌ها:

- داده‌هایی که رابطه‌شان غیرخطی ولی ترتیبی است
- علوم اجتماعی و روانشناسی
- یادگیری ماشین (برای ارزیابی رتبه‌گذاری)
- رتبه‌بندی جستجوها یا نتایج

اگر دو متغیر X و Y دارای n داده باشند و d_i تفاوت رتبه‌های هر جفت باشد:

$$\rho = 1 - \frac{6 \sum d_i^2}{n(n^2 - 1)}$$

- ضریب همبستگی اسپیرمن

- $d_i = \text{rank}(X_i) - \text{rank}(Y_i)$

مراحل محاسبه:

- مرتب‌سازی هر ستون و تعیین رتبه‌ها
- محاسبهٔ تفاضل رتبه‌ها برای هر جفت داده
- به توان ۲ رساندن و جمع کردن
- قرار دادن در فرمول بالا

Example:

فرض کنیم دو لیست داریم:

$$X = [10, 20, 30], \quad Y = [100, 200, 300]$$

رتبه‌های هر متغیر:

$$\text{rank}(X) = [1, 2, 3] \quad , \quad \text{rank}(Y) = [1, 2, 3]$$

$$d_i = 0 \text{ for all, } \rho = 1$$

یعنی رابطهٔ صعودی کامل

Chebyshev Distance

تعريف:

- فاصله چبیشف (Chebyshev) یک معیار اندازه‌گیری فاصله بین دو نقطه است که به جای مجموع یا جذر مجموع، بیشترین اختلاف مطلق بین مؤلفه‌های متناظر دو بردار را در نظر می‌گیرد.
- این فاصله زمانی به دست می‌آید که پارامتر p در فرمول فاصله مینکوفسکی به سمت بی‌نهایت میل کند.

ویژگی ها:

- فقط به بزرگ‌ترین اختلاف اهمیت می‌دهد
- مستقل از جمع کل اختلاف‌ها
- ساده و سریع در محاسبه
- مناسب فقط برای کاربردهایی که بیشترین تفاوت مهم است

کاربرد ها:

- مسائل شطرنج یا مسیریابی در شبکه‌های گردیدی
- الگوریتم‌های KNN یا خوشبندی در داده‌های خاص
- مقایسه رشته‌هایی که تغییرات شدید در یک بعد اهمیت دارند
- تشخیص ناهنجاری در داده‌هایی که یک ویژگی ممکن است ناگهان تغییر زیادی کند

برای دو نقطه:

$$\mathbf{A} = (A_1, A_2, \dots, A_n) , \quad \mathbf{B} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

$$\text{Chebyshev Distance} = \max_i(|A_i - B_i|)$$

یعنی فقط بیشترین مقدار اختلاف بین مؤلفه‌های دو بردار را در نظر می‌گیریم.

Example:

$$\mathbf{A} = (1, 5, 3) , \quad \mathbf{B} = (4, 2, 8)$$

$$|1 - 4| = 3 , \quad |5 - 2| = 3 , \quad |3 - 8| = 5$$

$$\text{Chebyshev Distance} = \max(3, 3, 5) = 5$$

Bray-Curtis Similarity / Distance

تعریف:

- یک معیار برای سنجش تشابه (یا فاصله) بین دو بردار غیرمنفی است (معمولًاً در اکولوژی یا داده های شمارشی).
- این معیار بررسی می کنند که چقدر دو بردار از نظر ترکیب نسبی عناصرشون شبیه یا متفاوت هستند.
- اگر دو بردار کاملاً یکسان باشند \rightarrow شباهت = 1 و فاصله = 0
- اگر هیچ اشتراکی نداشته باشند \rightarrow شباهت = 0 و فاصله = 1

ویژگی ها:

- فقط از مقادیر مثبت یا صفر پشتیبانی می کند
- به مقادیر نسبی (نه صرفاً قدر مطلق) حساس است
- مقدار نرمال شده بین 0 و 1
- برای داده های منفی مناسب نیست

کاربرد ها:

- تحلیل تنوع زیستی (ecology & biology)
- مقایسه توزیع یا فراوانی گونه ها
- پردازش متن و داده های شمارشی
- خوشه بندی داده های ترکیبی

برای دو بردار غیرمنفی:

$$A = (A_1, A_2, \dots, A_n) , \quad B = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

$$\text{Bray-Curtis Distance} = \frac{\sum_{i=1}^n |A_i - B_i|}{\sum_{i=1}^n (A_i + B_i)}$$

Similarity = 1 – Distance

Example:

$$A = (1, 2, 3), \quad B = (2, 2, 4)$$

$$|1 - 2| = 1, \quad |2 - 2| = 0, \quad |3 - 4| = 1 \Rightarrow \sum |A_i - B_i| = 2$$

$$1 + 2 + 2 + 2 + 3 + 4 = 14 \Rightarrow \sum (A_i + B_i) = 14$$

$$\text{Distance} = \frac{2}{14} = 0.143 , \quad \text{Similarity} = 1 - 0.143 = 0.857$$

Canberra Distance

تعريف:

- فاصله کانبرا یک معیار فاصله است که مقدار فاصله بین دو بردار را با در نظر گرفتن نسبت تفاوت به مجموع قدر مطلق مقادیر برای هر مؤلفه محاسبه می کند.
- این فاصله بیشتر برای داده هایی با مقادیر کوچک یا شامل صفر مفید است، چون هر مؤلفه به صورت نرمال شده در خودش تأثیر دارد.

ویژگی ها:

- نرمال سازی شده: برای داده هایی با مقیاس های مختلف بهتر عمل می کند
- حساس به تغییرات کوچک در مقادیر نزدیک به صفر
- به داده های شامل صفر یا نزدیک به صفر حساس است
- نسبت به نویز و خطاهای اندازه گیری در مقادیر کوچک حساس تر است

کاربرد ها:

- مقایسه بردارهای ویژگی با مقیاس های متفاوت
- داده های نرمال نشده یا شامل صفر
- داده هایی که تفاوت نسبی مهم تر از مطلق است
- متن کاوی، تشخیص ناهنجاری، و تحلیل های عددی خاص

برای دو بردار:

$$\mathbf{A} = (A_1, A_2, \dots, A_n), \quad \mathbf{B} = (B_1, B_2, \dots, B_n)$$

فرمول فاصله کانبرا:

$$\text{Canberra Distance} = \sum_{i=1}^n \frac{|A_i - B_i|}{|A_i| + |B_i|}$$

نکته: اگر $B_i = A_i = 0$ آن مؤلفه را در مجموع در نظر نمی‌گیریم (برای جلوگیری از تقسیم بر صفر).

Example:

$$\mathbf{A} = (3, 0, 4) \quad , \quad \mathbf{B} = (6, 0, 2)$$

$$\frac{|3 - 6|}{|3| + |6|} = \frac{3}{9} = 0.333$$

$$\frac{|0 - 0|}{|0| + |0|} = \text{undefined} \Rightarrow \text{ignored}$$

$$\frac{|4 - 2|}{|4| + |2|} = \frac{2}{6} = 0.333$$

$$\text{Canberra Distance} = 0.333 + 0.333 = 0.666$$

Jensen-Shannon Distance

تعریف:

- فاصله جنسن-شانون (JSD) یا (JS) یک معیار فاصله بین دو توزیع احتمال است که نسخه‌ی متقارن و همواره قابل تعریف از KL Divergence به حساب می‌آید.
- برخلاف KL Divergence که ممکن است نامحدود یا تعریف‌نشده باشد، JSD همیشه مقدار محدود، متقارن و دارای ریشه دوم پذیر دارد.

ویژگی ها:

- متقارن: $JSD(P||Q) = JSD(Q||P)$
- همیشه تعریف شده (برخلاف KL)
- مقدار آن بین ۰ تا ۱ قرار دارد (اگر از $\log \text{base } 2$ استفاده شود)
- می‌توان ریشه آن را گرفت تا یک معیار فاصله واقعی (metric) باشد

کاربرد ها:

- مقایسه بین دو توزیع احتمال (مثل توزیع کلمات در متون)
- طبقه‌بندی اسناد در NLP
- مقایسه مدل‌های زبانی
- خوشبندی داده‌های آماری
- در یادگیری ماشین برای اندازه‌گیری شباهت بین پیش‌بینی مدل‌ها

برای دو توزیع احتمال P و Q (که مجموع مؤلفه هایشان برابر ۱ است)، ابتدا توزیع میانگین M را تعریف می کنیم:

$$M = \frac{1}{2}(P + Q)$$

سپس فاصله جنسن-شانون به صورت زیر تعریف می شود:

$$JSD(P || Q) = \sqrt{\frac{1}{2}D_{KL}(P || M) + \frac{1}{2}D_{KL}(Q || M)}$$

که در آن **KL Divergence** همان D_{KL} است.

Example:

$$P = (0.5, 0.4, 0.1) \quad , \quad Q = (0.2, 0.2, 0.6)$$

1. محاسبه میانگین

$$M = \frac{1}{2}(P + Q) = (0.35, 0.3, 0.35)$$

2. محاسبه $KL(Q||M)$ و $KL(P||M)$

3. ترکیب آنها با میانگین \rightarrow سپس جذر بگیریم

(محاسبات دقیق تر معمولاً با نرم افزار انجام می شود)

Kullback–Leibler Divergence (KL Divergence)

تعریف:

- KL Divergence یک معیار آماری است که تفاوت بین دو توزیع احتمال را اندازه‌گیری می‌کند.
- در واقع، می‌سنجد اگر داده‌ها واقعاً از توزیع P آمده باشند، چقدر هزینه دارد که فرض کنیم آن‌ها از توزیع Q آمده‌اند.

کاربردها:

- یادگیری ماشین — برای سنجش تفاوت بین توزیع‌های واقعی و پیش‌بینی شده
- پردازش زبان طبیعی — مقایسه مدل‌های زبانی
- فشرده‌سازی اطلاعات
- نظریه اطلاعات
- شبکه‌های عصبی — برای توابع هزینه (loss functions) مثل cross-entropy

برای دو توزیع احتمال گسسته P و Q روی فضای مشترک:

$$D_{KL}(P \parallel Q) = \sum_i P(i) \log \left(\frac{P(i)}{Q(i)} \right)$$

نکات مهم:

- $D_{KL}(P \parallel Q) \geq 0$ همیشه نا منفی است: KL Divergence
- فقط وقتی صفر است که $P = Q$: $D_{KL}(P \parallel Q) = 0$ only if $P = Q$
- نامتقارن است: $D_{KL}(P \parallel Q) \neq D_{KL}(Q \parallel P)$
- اگر در نقطه 0 ، مقدار تعریف نشده می‌شود (تقسیم بر صفر)

تفسیر ساده:

- «چقدر اطلاعات از دست می‌دهیم اگر به جای توزیع واقعی P ، توزیع Q را در نظر بگیریم؟»

Example:

$$P = (0.5, 0.4, 0.1), \quad Q = (0.4, 0.3, 0.3)$$

$$D_{KL}(P || Q) = 0.5 \log\left(\frac{0.5}{0.4}\right) + 0.4 \log\left(\frac{0.4}{0.3}\right) + 0.1 \log\left(\frac{0.1}{0.3}\right)$$

با محاسبه (در پایه ۲ یا ۱۰)، عددی بین ۰ و ۱ به دست می‌آید.